

ราชกิจจานุเบกษา

เล่ม ๕ แผ่นที่ ๒๒ วันศุกร์ เดือนสิบ ขึ้นสิบห้าค่ำ ปุณนพศก ๑๒๕๕ หน้าเบอร์ ๑๗๑

สารบัญ

ข่าวสิ้นพระชนม์ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้า	
ภาหุรัถมณีนัย	หน้า ๑๗๑
กำหนดการไว้ทุกข์	หน้า ๑๗๓
การตั้งพระราชอาชณะ	แลเปรียญที่แปล
พระปริยัติธรรมไต่	หน้า ๑๗๓
พระราชทานเพลิงพระศพ	หน้า ๑๗๕

ข่าวสิ้นพระชนม์ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าภาหุรัถมณีนัย

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าภาหุรัถมณีนัย ประไพพรรณพิจิตร นริศรราชกุมารีเสด็จประสูติ ณ วันพฤหัสบดี เดือนสิบ แรมสิบค่ำ ๒๒ ๒๐ ทรงเจริญวัยที่ ๑๕ เดือนสิบแปด ปี สวรรคตวัน ๑๕ ๑๗๕ นัยเป็นที่ ๒๕ แห่งพระราชโอรสราชธิดา ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงเจริญพระชนม์ชีพ โดยลำดับแล้ว ได้ทรงมีอักษรไครย สุขุมละเอียด พิเศษสมควรกับบรรดาราชนารี สดปรกติกว่า บรรดาราชนารีที่อื่นเพียงนั้นเป็นอย่างดี ะทรงประพาศพระอิริยาบถอย่างใดใด ก็มีพระอักษ...

ไครยเรียบร้อยอ่อนหวานเคราว ค่อนข้างป่วยตามสมควร แก่ดูสุขภาพดีมีพระอิริยาบถเหมือนหนึ่งผู้ที่มีอายุนับว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว เป็นที่ทรงพระเสนาหา แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แลพระนางเจ้าพระราชเทวีซึ่งเช่นพระชนของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเป็นอันมาก เมื่อ ณ วันพฤหัสบดี เดือนสาม แรมสามค่ำ ปุณนพศก ๑๒๕๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน ประพาศเมืองเพชรบุรี สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าภาหุรัถมณีนัย ก็เสด็จโดยเสด็จพระราชดำเนินด้วย ครั้นล่วงไปได้ประมาณ ๓ วัน ๕ วัน ก็ทรงพระประชวรไข้จับพระยาอมรสาศตรประสิทธิลิลป แลหมอน้ำยได้ถวายพระโอสถพระอาการคลายบ้าง กลัวยังจับบ้าง ครั้นเมื่อจะเสด็จกลับจากเมืองเพชรบุรีพระอาการยังไม่หาย จึงโปรดให้เสด็จกลับโดยทางใหม่ไม่ได้เสด็จกลับโดยทางทะเล ครั้นต่อมาอีกก็ยังทรงจับบ้าง มีพระอาการเสวยไม่ได้ พระกายชอุ่มทรงพระดำเนินไม่ได้ พระองค์รัคน้างเนื่อง ๆ มาพระบิณฑุณเป็นเสมหะบ้าง ก็โปรดให้เสด็จกลับโดยทางบก ขึ้นสิบห้าค่ำ โปรด

ให้แปรสถานเสด็จออกมาประทับที่พระที่
 ใต้ร่มโพธิ์ร่มไทรใหญ่ ใต้ประมุขมณฑลในโรงพระ
 โอสถท่งในพระบรมมหาราชวัง แลฝ่ายพระราชวัง
 ขวร ทรงพระอาการแล้วจึงให้หมอจ่ายถวายพระ
 โอสถท่งตามเดิมมา ภายหลังพระอาการที่พระบิณฑ
 ทรคนด้วยพระเสเมศ แลประชาชนจับเสวยไม่ใคร่ได้
 ค่อยคลายหายพระบิณฑทรคนเป็นปกติ เสวยพระอาหาร
 ได้มาก ๆ ต่อลำดับมาอีกประชาชนพระยอดเมศเด็ย
 ฐันริมพระสอพระองค์กลับร้อนไปอีก ครั้นพระยอด
 เมศนั้นหายก็เกิดพระยอดแซมซัน อีกในวรางพระ
 กรรณข้างพระสอข้าง หมอวรรณโรคถวายพระโอสถ
 ทรงทักทายข้างเป็นอีกข้าง พระกายชอุบผอมลง
 โดยลำดับมีพระอาการอื่นแทรกข้าง แลมีพระอา
 การเห็นอประทมไม่ใคร่จะหลับปรกติ ครั้น
 ๓ วันแล้ว เกิดขึ้นสืบ ขึ้นเกล้าค่า บุกนพคก
 เวลาเช้า ๕ โมงมีพระอาการให้ทรงหอบเหนื่อยจน
 เวลาเที่ยงแล้ว ๕๒ นาทีสิ้นพระชนม์ นัยแต่
 ทรงประชวรมาได้ ๗ เดือนเศษ ศิริพระชนม์พรรษา
 นัยตามสุริยคติกาล ๔ ปี ๔ เดือน ๑๑ วัน
 ตามจันทรมาศ ๔ ปี ๔ เดือน ๑๓ วัน ถ้าจะ
 นัยเป็นวันได้ ๓๑๗๓ วัน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 แลพระนางเจ้าพระราชเทวี เสด็จที่ทรงพระอาโธย
 โทมหนักเป็นอันมาก

ครั้นเวลาบ่าย ๕ โมงเศษสมเด็จพระเจ้าน้อง
 ยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงษ กรมพระภาณุ
 พันธุขจรเวช ได้โปรดให้เจ้าพนักงาน
 เชื้อยเครื่องต่าง ๆ ที่จะเชิญพระศพออกมา
 เสวยแล้ว พระบรมวงษานุวงษ ท่านเสนาบดี
 เจ้าพนักงานพร้อมกัน เข้าไปทางประตูพระที่

สวัสดิ์ ไปตามถนนริมพระที่นั่งบรมราชสถิตยมโห
 พาทไปขึ้นอัครจันทรใหญ่ ริมพระที่นั่งมุลสถานบรม
 ทัศนได้ขยออกพระทวารไป พระที่นั่งจักรกรี
 มหาปราสาทของข้างบูรพทิศ สมเด็จพระบรม
 โอรสาธิราช พระราชทานหน้าหลวงสงวงศพก่อน
 แล้วยพระบรมวงษานุวงษ เสนาบดีจึงไปตั้งหน้า
 พระศพเป็นลำดับกัน แล้วยเจ้าพนักงานทรง
 เครื่องตามโบราณราชประเพณี เชิญพระศพลง
 พระโกศทองใน พระโกศทองนี้ข้างในใช้ศด้วยเงิน
 ผิดกว่าตามธรรมเนียม ครั้นเชิญพระศพลง
 พระโกศ แล้วยเชิญพระโกศออกจากพระที่นั่งจักรกรี
 มหาปราสาท มาขึ้นเสลี่ยงหิ้วที่อัครจันทรใหญ่หน้า
 พระที่นั่งมุลสถานบรมมทัศนเชิญไปขึ้นพระยานมาศ
 ๓ คันที่ริมประตูข้าง พระที่นั่งบรมราชสถิตยม
 โมหัพารพระราชทานพระโกศทองน้อย ประทับนอก
 หม่อมเจ้าอุมตภิเรกลาก ในกรมหมื่นภูเรศขำวง
 คักกิต หม่อมเจ้าดำรงศิริในกรมหมื่นศิริวิชชสังภาค
 ฐันประคองพระศพ เสด็จกระบวนแห่มีกลองชน
 ๓๐ ข่าย ฆ้องวงแตรสังข เครื่องสูงสำหรับ ๑
 คู่หน้า ๕๐ หลัง ๓๐ มีคู่เคียงพระกรมมหาดไทย
 ๖ คนกรมพระกระลาโหม ๖ คน อินพรม ๑๒
 คนแห่ออกทางประตูพรหมศรีสวัสดิ์ เชิญพระโกศ
 ฐันสถิตยบนแวนฟ้า ๓ ฐันในหอธรรมสังเวช ตั้ง
 เคียงกับพระโกศสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริ
 ราชกกุธภัณฑ์ของชวา โปรดเกล้า ให้
 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เสด็จออกทรงทอดผ้า
 สกัปกรณ์ ไตร ๖๐ ผ้าขาว ๑๐๐ กรมหมื่น
 วัชรญาณวโรรส พระราชาคนผู้ใหญ่น้อย

กำหนดการไว้ทุกข์
การกำหนดการไว้ทุกข์ในการที่สมเด็จพระเจ้าลูก
เธอ เจ้าฟ้าพาหุรัตมณีมัยสิ้นพระชนม์ เหมือน
กันกับเมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าชาย
ศิริราชกกุธภัณฑ์สิ้นพระชนม์ เหมือนกันให้ไว้ทุกข์
แสดงความเศร้าโศก ไปตามกำหนดศตวรรษที่ออก
แล้วเมื่อเร็ว ๆ นี้ ใน ราชกิจจานุเบกษาฉบับที่ ๑๑
หน้า ๔๑ ซึ่งออกวันจันทร์ เดือนเจด แรมแปดค่ำ
ขึ้นคนพศก การที่ไม่ได้ลงข่าวอีกนั้นเพราะเห็น
ว่าการท้วงปวง ที่ผู้ใดจะตั้งประสงค์จะทราบความ
ในเรื่องไว้ทุกข์ครั้งนี้ ก็ไม่มีผลดีกว่าคราวก่อนนั้น
เลยแต่สักอย่างเดียว เป็นแต่เปลี่ยนพระนามเท่านั้น
ครั้นจะลงข่าวอย่างเดิมก็เกรงจะตีเถียงว่าข้า
ซากแลไม่มีความอันใดจะลงแล้ว ครั้นจะไม่ลง
ก็จะว่าราชกิจจานุเบกษาไม่บอก เพราะฉะนั้น
ขอท่านท้วงพวงจงดูในราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ ๑๑
แล้วจงประพาศให้ถูกต้องตามอัตราเถิด

กำหนดการไว้ทุกข์
การกำหนดการไว้ทุกข์ในการที่สมเด็จพระเจ้าลูก
เธอ เจ้าฟ้าพาหุรัตมณีมัยสิ้นพระชนม์ เหมือน
กันกับเมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าชาย
ศิริราชกกุธภัณฑ์สิ้นพระชนม์ เหมือนกันให้ไว้ทุกข์
แสดงความเศร้าโศก ไปตามกำหนดศตวรรษที่ออก
แล้วเมื่อเร็ว ๆ นี้ ใน ราชกิจจานุเบกษาฉบับที่ ๑๑
หน้า ๔๑ ซึ่งออกวันจันทร์ เดือนเจด แรมแปดค่ำ
ขึ้นคนพศก การที่ไม่ได้ลงข่าวอีกนั้นเพราะเห็น
ว่าการท้วงปวง ที่ผู้ใดจะตั้งประสงค์จะทราบความ
ในเรื่องไว้ทุกข์ครั้งนี้ ก็ไม่มีผลดีกว่าคราวก่อนนั้น
เลยแต่สักอย่างเดียว เป็นแต่เปลี่ยนพระนามเท่านั้น
ครั้นจะลงข่าวอย่างเดิมก็เกรงจะตีเถียงว่าข้า
ซากแลไม่มีความอันใดจะลงแล้ว ครั้นจะไม่ลง
ก็จะว่าราชกิจจานุเบกษาไม่บอก เพราะฉะนั้น
ขอท่านท้วงพวงจงดูในราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ ๑๑
แล้วจงประพาศให้ถูกต้องตามอัตราเถิด

การตั้งพระราชอาคันณะแล
เปรียญที่แปลพระปริยัติธรรม
ฉนวนศุกร เดือนสิบ ขึ้นแปดค่ำ เวลาเช้า
๕ โมงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระ
เจ้าลูกยาเธอ เสด็จออกทรงพระเคนอาหารมณฑ
ยาศร แต่กรมหมื่นวชิรญาณวโรรสพระราชอาคัน
ณัฏฐ์ใหญ่ผู้น้อย แลพระสงฆ์ที่จะรับตำแหน่งใหม่
รับพระราชทานฉนวนศุกรหนึ่งกลิตมหาปราสาท
เวลาบ่าย ๓ โมงเสด็จเสด็จออกพระที่นั่ง

กุโฑมหาปราสาท ทรงจุทเทียมนมัตถการแล้ว
พระราชทานแผ่นสัญญาบัตร แลไตรแพรแก่
พระมหาสุทนต์โลเปรียญ ๕ ประโยควัดขจรนิเวศ
เป็นพระสุทนต์โลเปรียญที่พระราชอาคันณะ นิตยภัตร
เดือนละ ๔ ตำลึง พระราชทานศาลียัดแล
หัตถทองขวาง พักรองตราแผ่นดิน พักรองโหมก
ยามหัตถทองขวางทั้งตัว ยามเข็มชาย ยাত্র
อุฏฐกถลิต ฝ่ายยাত্রเชิงยাত্রมุตฯ กระโถน
ขันน้ำถมขัดเป็นเครื่องยศอย่างพระราชอาคันณะ ๑
พระราชทานแผ่นสัญญาบัตรไตรแพร แก่
พระครูปริยัติธรรมคุณาธาร ๓ ประโยควัดชิน
ทวารามเป็นพระวิเชียรธรรมคุณาธาร ที่พระรา
ชาอาคันณะ นิตยภัตรเดือนละ ๓ ตำลึงถึง
พระราชทานศาลียัดแลพักรองตรา พักรอง
โหมก แลเครื่องยศต่าง ๆ อย่างพระ
ราชาอาคันณะ ๑
พระราชทานแผ่นสัญญาบัตรแลไตรแพร
แก่พระครูอุทโมรวงษศาสดาวิไลโสภณ เป็น
พระรามัญมหาเถรที่พระราชอาคันณะ นิตยภัตร
เดือนละ ๓ ตำลึง พระราชทานศาลียัดแล
พักรองตรา แลของอื่นเป็นเครื่องยศอย่าง
พระราชอาคันณะ ๑
แล้วทรงพระเคนผ้าไตรสลัขแพรยามโหมกเทศ
พักแพรเหลือของปักเลื่อมอย่างเปรียญ แก่
พระเปรียญเก่าที่แปลได้ ๖ ประโยค ๕ องค์
ทรงพระเคนผ้าไตรสลัขแพร ยามโหมกเทศ
พักอย่างเปรียญพันแดง แก่พระเปรียญที่
แปลได้ ๕ ประโยค เก่าใหม่ ๕ องค์